RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

advies 66.910/1
van 21 februari 2020

over

een wetsvoorstel ‘om georganiseerde veroudering tegen te gaan en de circulaire economie te steunen’ (*Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-914-001)

CONSEIL D’ÉTAT
section de législation

avis 66.910/1
du 21 février 2020

sur

une proposition de loi ‘visant à lutter contre l’obsolescence organisée et à soutenir l’économie circulaire’ (*Doc. parl.*, Chambre, 2019-2020, n° 55-914-001)

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Op 15 januari 2020 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een wetsvoorstel 'om georganiseerde veroudering tegen te gaan en de circulaire economie te steunen' (*Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 55-0914-001).

Het voorstel is door de eerste kamer onderzocht op 6 februari 2020. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH en Chantal BAMPS, staatsraden, Michel TISON en Johan PUT, assessoren, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tim CORTHAUT, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 21 februari 2020.

*

Le 15 janvier 2020, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Président de la Chambre des représentants à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, sur une proposition de loi 'visant à lutter contre l'obsolescence organisée et à soutenir l'économie circulaire' (*Doc. parl.*, Chambre, 2019-2020, n° 55-0914-001).

La proposition a été examinée par la première chambre le 6 février 2020. La chambre était composée de Marnix VAN DAMME, président de chambre, Wilfried VAN VAERENBERGH et Chantal BAMPS, conseillers d'État, Michel TISON et Johan PUT, assesseurs, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Tim CORTHAUT, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Marnix VAN DAMME, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 21 février 2020.

*

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond,[1] alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET WETSVOORSTEL

2. Het om advies voorgelegde wetsvoorstel beoogt in een aantal maatregelen te voorzien om georganiseerde veroudering van producten tegen te gaan en om de circulaire economie te ondersteunen.[2] Daartoe worden diverse bepalingen van het Wetboek van economisch recht gewijzigd of worden in dat wetboek een aantal nieuwe bepalingen ingevoegd. Daarnaast worden diverse andere wetten gewijzigd.

3.1. In artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht wordt een definitie van het begrip "georganiseerde veroudering" ingeschreven (artikel 2 van het voorstel). Er worden in het voornoemde wetboek diverse bepalingen betreffende de informatieverstrekking aan de consument en betreffende de reclame voor producten gewijzigd of ingevoegd (artikelen 3 tot 6 van het voorstel). Voorts wordt in boek IX van hetzelfde wetboek, naast de bestaande veiligheidsvoorschriften, telkens ook een verwijzing naar georganiseerde veroudering toegevoegd (artikelen 10 tot 21 van het voorstel). In samenhang hiermee worden ook in de definities die in artikel I.10 van het Wetboek voorkomen en die eigen zijn aan boek IX, verwijzingen naar de georganiseerde veroudering toegevoegd (artikel 22 van het voorstel). In de voorgestelde artikelen VI.103*bis* en VI.103*ter* van het Wetboek wordt respectievelijk in een verbod van georganiseerde veroudering voorzien en worden de fabrikanten en de producenten een aantal verplichtingen opgelegd met betrekking tot de beschikbaarheid van reserveonderdelen (artikelen 23 en – wat de ermee samenhangende sanctionering betreft – 24 en 25 van het voorstel).

3.2. De artikelen 1649*quater* en 1649*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de garanties en het vermoeden van het bestaan van een gebrek worden respectievelijk gewijzigd en vervangen (artikelen 7 en 8 van het voorstel).

De garantietermijn van twee jaar, in artikel 1649*quater*, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, wordt vervangen door een termijn die afhankelijk is van de gemiddelde levensduur van het product zoals bepaald door de FOD Economie, maar die niet korter mag zijn

[1] Aangezien het om een wetsvoorstel gaat, wordt onder "rechtsgrond" de overeenstemming met de hogere normen verstaan.

[2] Het wetsvoorstel werd tegelijk met twee andere wetsvoorstellen die eveneens de geprogrammeerde veroudering van producten beogen tegen te gaan en strekken tot het bevorderen van de circulaire economie aan de Raad van State, afdeling Wetgeving, om advies voorgelegd: het betreft het wetsvoorstel 'tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van economisch recht, teneinde geprogrammeerde en voortijdige veroudering tegen te gaan en in meer herstellingsmogelijkheden te voorzien' (*Parl.St.* Kamer, nr. 55-0771/001 – adviesaanvraag 66.908/1) en het wetsvoorstel 'om geprogrammeerde veroudering tegen te gaan en de repaireconomie te steunen' (*Parl.St.* Kamer, nr. 55-0193/001 – adviesaanvraag 66.909/1).

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

dan twee jaar. De termijn die in artikel 1649*quater*, § 1, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, wordt voorzien voor tweedehandsgoederen wordt eveneens door de FOD Economie bepaald, maar mag niet korter zijn dan een jaar. Voorts wordt de termijn in artikel 1649*quater*, § 4, van het Burgerlijk Wetboek, waarbinnen het gebrek aan overeenstemming wordt vermoed al bij de levering te hebben bestaan van zes tot vierentwintig maanden opgetrokken en wordt aan de betrokken paragraaf een lid toegevoegd waarin een defect van het goed ten gevolge van georganiseerde veroudering gelijk wordt gesteld met een gebrek aan overeenstemming. Ten slotte wordt de Koning gemachtigd om nadere regels voor de berekening van de termijnen vast te stellen. De termijnen moeten bovendien driejaarlijks worden geëvalueerd.

Artikel 1649*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen teneinde de remedies te bepalen die, naast de schadevergoeding, ter beschikking staan indien de consument wordt geconfronteerd met een gebrek aan overeenstemming in de zin van artikel 1649*quater* van het Burgerlijk Wetboek. Daarbij wordt geopteerd voor een getrapt systeem. In eerste instantie heeft de consument recht op een kosteloze herstelling; in tweede instantie heeft hij het recht om de koop te ontbinden of een prijsvermindering te krijgen. Indien herstel niet mogelijk is om redenen buiten de wil van de verkoper heeft de consument recht op een kosteloze vervanging, tenzij dat onmogelijk of buitensporig is. Het voorstel vermeldt bovendien een aantal redenen die geacht worden niet buiten de wil van de verkoper te liggen, waaronder het feit dat geen efficiënte hersteldienst ter beschikking wordt gesteld. Een dergelijke dienst kan bestaan uit gecertificeerde herstellers, waarvoor de Koning een certificeringscommissie dient op te richten die de certificeringsregeling en de procedures voor de gegevensuitwisseling tussen producenten en herstellers moet organiseren. Er wordt een weerlegbaar vermoeden ingevoerd dat de producent of, wanneer die in het buitenland is gevestigd, de invoerder in gebreke is indien het product is voorzien van een georganiseerd verouderingsmechanisme of niet voldoet aan het voorgestelde artikel VI.103*ter* van het Wetboek van economisch recht met betrekking tot de beschikbaarheid van reserveonderdelen.

3.3. Artikel 4 van de wet van 21 december 1998 'betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu, de volksgezondheid en de werknemers' wordt vervangen teneinde aan die bepaling het vereiste toe te voegen dat producten die op de markt worden gebracht niet georganiseerd verouderen (artikel 9 van het voorstel).

3.4. Er wordt in het koninklijk besluit nr. 20 van 20 juli 1970 'tot vaststelling van de tarieven van de belasting over de toegevoegde waarde en tot indeling van de goederen en de diensten bij die tarieven' een artikel 1*septies* ingevoegd waardoor een verlaagd tarief van de belasting over de toegevoegde waarde van zes procent wordt ingesteld voor tweedehandsproducten, reparatiediensten, diensten voor gedeeld gebruik, diensten voor de verkoop van reserveonderdelen en diensten voor collectieve inzameling (artikel 26 van het voorstel).

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

3.5. Er wordt een nieuwe onderafdeling 9*bis*, "Forfaitaire bijdragevermindering voor de werknemers van de circulaire economie", ingevoegd in titel IV van hoofdstuk 7, afdeling 3, van de programmawet (I) van 24 december 2002. De onderafdeling bestaat uit een nieuw artikel 353*bis*/8/1 waarin de Koning onder meer wordt opgedragen om, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de nadere toepassingsvoorwaarden van de betrokken bijdragevermindering alsook het bedrag van die vermindering, die echter niet hoger mag zijn dan 50%, te bepalen (artikel 27 van het voorstel).

3.6. Artikel 62 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 wordt vervangen teneinde door middel van een herziening van de belastingregeling inzake afschrijvingen tot een langer gebruik van producten en een ondersteuning van de circulaire economie te komen (artikel 28 van het voorstel).

3.7. Door middel van een aantal overgangsbepalingen wordt in een trapsgewijze vermindering voorzien van sommige van de reeds genoemde termijnen (artikelen 29 en 30 van het voorstel).

3.8. Op het voorgestelde artikel 149*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek na, dat in werking zal treden "de eerste dag van de 24ste maand na die waarin de wet in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt" (artikel 31 van het voorstel), wordt aan de voorgestelde regeling terugwerkende kracht verleend tot 1 januari 2020 (artikel 32 van het voorstel).

VORMVEREISTEN

4. Het verbod om producten op de markt te brengen die geprogrammeerd of stelselmatig vervroegd verouderen komt erop neer dat bij de voorgestelde regeling de gewestregeringen zullen moeten worden betrokken overeenkomstig artikel 6, § 8, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen'.[3]

5. Het wetsvoorstel bevat technische voorschriften met betrekking tot de producten en de verpakking ervan. Overeenkomstig artikel 5 van richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 'betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij' zullen de aldus voorgestelde voorschriften moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie en zal de daarmee samenhangende wachttermijn moeten worden gerespecteerd.

6. Artikel 283, lid 2, van de Associatie-overeenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun Lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds, gedaan te Brussel op 21 maart 2014 en op 27 juni 2014, houdt een *notice and comment*-verplichting in die erop neerkomt dat maatregelen van algemene strekking vooraf

[3] Dergelijke betrokkenheid wordt door artikel 6, § 8, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 onder meer voorgeschreven voor voorstellen van wet waarin het gaat om een materie bedoeld in artikel 6, § 4, 1°, van dezelfde bijzondere wet, zijnde "het ontwerpen van de federale regelingen inzake productnormen bedoeld in § 1, II, tweede lid, 1°". Luidens artikel 6, § 1, II, tweede lid, 1°, van de bijzondere wet is de federale overheid bevoegd voor "het vaststellen van productnormen".

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

worden bekendgemaakt met een toelichting, zodat belanghebbenden redelijke mogelijkheden en met name voldoende tijd wordt geboden om commentaar te leveren op de voorgestelde maatregelen. De voorgestelde regeling valt binnen het toepassingsgebied van de voornoemde bepaling zodat de erin bedoelde *notice and comment*-procedure moet worden georganiseerd.

7. Artikel 27 van het voorstel houdt een selectieve lastenverlaging in voor werkgevers in de circulaire economie. Een dergelijke maatregel voldoet *prima facie* aan de voorwaarden voor staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), zodat die maatregel – of minstens de maatregel die de Koning met toepassing van het voorgestelde artikel 353*bis*/8/1 van de programmawet (I) van 24 december 2002 zal vaststellen – zal moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie overeenkomstig artikel 108, lid 3, VWEU, tenzij de indieners van het wetsvoorstel alsnog een vrijstellingsgrond zouden kunnen aanvoeren. Eenzelfde vaststelling dringt zich op met betrekking tot artikel 28 van het voorstel, dat het mogelijk maakt om de aankoopkosten van bepaalde activa voor meer dan 100% af te schrijven, hetgeen een potentieel belangrijk fiscaal voordeel kan opleveren voor de ondernemingen uit de circulaire economie.

ALGEMENE OPMERKING

8. Aan het wetsvoorstel ligt de bedoeling ten grondslag om de levensduur van producten te verlengen. Die levensduur wordt als basis gebruikt voor verschillende termijnen. In de definitie van georganiseerde veroudering is er sprake van de "potentiële levens- of gebruiksduur" en de "verwachte gebruiksduur na de garantieperiode" (voorgestelde artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht; artikel 2 van het voorstel). De producent moet de "normale gebruiksduur" overeenkomstig de bepalingen die door hoofdstuk 3 in het Wetboek van economisch recht worden ingevoerd ook communiceren aan de consument (artikelen 3 tot 6 van het voorstel). Daarnaast is er de garantietermijn van artikel 1649*quater* van het Burgerlijk Wetboek, zoals artikel 7 van het voorstel die beoogt te wijzigen en die minstens twee jaar (een jaar voor tweedehandsgoederen) bedraagt, maar door de FOD Economie ook kan worden verhoogd. De eerste vierentwintig maanden van die termijn wordt het gebrek aan overeenstemming vermoed te hebben bestaan sinds de levering van het goed. Ten slotte is er ook de levensduur die wordt beoogd in het voorgestelde artikel VI.103*ter* van het Wetboek van economisch recht (artikel 23 van het voorstel), die als basis dient voor de periode waarbinnen de beschikbaarheid van reserveonderdelen moet worden gegarandeerd.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Uit wat voorafgaat blijkt dat in het wetsvoorstel een veelheid aan termijnen voorkomt die veelal ook nog op een gedifferentieerde wijze worden omschreven. Het is daarom geen sinecure om voldoende zicht te verwerven op de concrete gevolgen die de toepassing van de aldus voorgestelde termijnregeling met zich kan brengen. Ook kunnen vragen rijzen omtrent de samenhang tussen de verschillende in het voorstel beschreven termijnen. Een behoorlijk inzicht in dergelijke samenhang is nochtans noodzakelijk voor een goed begrip van de draagwijdte van de voorgestelde bepalingen. De indieners van het wetsvoorstel zouden er dan ook goed aan doen om de door hen voorgestelde termijnregeling transparanter te maken of toch minstens in de toelichting bij het voorstel beter de samenhang te verduidelijken die tussen de onderscheiden termijnen bestaat.[4]

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 2

9. In de omschrijving van het begrip "georganiseerde veroudering", in het voorgestelde artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht, is niet duidelijk wat precies wordt bedoeld met de zinsnede "zonder voordeel voor de consument" ("sans avantage pour le consommateur"). Het verdient aanbeveling om die zinsnede in de toelichting bij het wetsvoorstel te verduidelijken aan de hand van een aantal voorbeelden. Vraag is bovendien of de voorgestelde definitie van "georganiseerde veroudering" tevens van aard is om ermee bepaalde moderne technieken te omvatten, zoals die welke erin bestaat dat de consument er zelf over beslist om bijvoorbeeld een elektrisch toestel na een bepaalde termijn onklaar te laten maken in ruil voor een substantiële korting op de aankoop van een nieuw toestel bij dezelfde producent. Indien de indieners van het wetsvoorstel ook dergelijke praktijken beogen tegen te gaan, zullen zij er in voorkomend geval eventueel moeten voor opteren om de zinsnede "zonder voordeel voor de consument" weg te laten uit de omschrijving van het begrip "georganiseerde veroudering" en om in deze laatste op een meer expliciete wijze aan te geven dat ermee tevens technieken zoals de voornoemde worden beoogd. In ieder geval dient de omschrijving van de "georganiseerde veroudering" voldoende precies en duidelijk te zijn ermee rekening houdend dat deze een tot een strafrechtelijke sanctionering aanleiding kan geven (zie de artikelen 23 en 24 van het voorstel).

10. In het voorgestelde artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht, wordt na het vierde streepje melding gemaakt van een "aan de consument mee te delen verwachte gebruiksduur na de garantieperiode". Ter wille van de duidelijkheid wordt het best geëxpliciteerd dat de beoogde garantieperiode die is welke wordt bedoeld in artikel 1649*quater*, § 1, van het Burgerlijk Wetboek. Voorts dienen de indieners van het voorstel na te gaan of dit laatste op dit punt voldoende coherent is ermee rekening houdend dat de producent volgens de bepalingen die in het Wetboek van economisch recht worden ingevoegd door hoofdstuk 3 van het voorstel niet de "verwachte gebruiksduur na de garantieperiode" moet meedelen, maar wel "de

[4] De gemachtigden die met toepassing van artikel 82, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, werden aangewezen voor het beantwoorden van vragen, gaven geen nadere verduidelijking bij de voorgestelde regeling. Dergelijke verduidelijking ware niettemin nuttig geweest om, op basis van de bedoeling van de indieners van het voorstel, tot een meer onderbouwde of gespecifieerde opmerking met betrekking tot, inzonderheid, de voorgestelde termijnregeling te komen.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

normale gebruiksduur van het product".[5] Die termijn omvat dus ook de garantieperiode. Er is in het voorstel voor de producent geen verplichting ingeschreven om die garantieperiode mee te delen. Deze wordt trouwens niet door de producent bepaald, maar door de FOD Economie.

Artikel 3

11. De aan de consument te verstrekken informatie betreft onder meer "een blad dat de mogelijkheden vermeldt om het product te laten herstellen tegen een redelijke prijs, alsmede een leidraad voor die herstellingsmogelijkheden" (voorgestelde artikel VI.2, 14°, van het Wetboek van economisch recht). Het is niet duidelijk wat deze informatie precies omvat. Gaat het om een overzicht, een bestellijst voor beschikbare onderdelen of een adressenlijst van erkende hersteldiensten? Evenmin duidelijk is wat precies wordt bedoeld met "een leidraad voor die herstellingsmogelijkheden". Indien de indieners van het voorstel een soort technische handleiding op het oog hebben, wordt die bedoeling het best in die bewoordingen in de tekst van de voorgestelde bepaling tot uitdrukking gebracht. In ieder geval verdient het aanbeveling om ook in de toelichting bij het wetsvoorstel een aantal verduidelijkingen op te nemen die het moeten toelaten om een beter inzicht te verwerven omtrent de precieze draagwijdte van het voorgestelde artikel VI.2, 14°, van het Wetboek.

12. In het voorgestelde artikel VI.2, 15°, van het Wetboek, wordt melding gemaakt van "de productieprijs van de reserveonderdelen, de leveringstermijn ervan, de natuurlijke of rechtspersonen bij wie ze kunnen worden aangekocht, alsook het land of de landen waar ze beschikbaar zijn".

Vraag is waarom ook informatie in verband met de productieprijs van reserveonderdelen aan de consument moet worden meegedeeld, ermee rekening houdend dat niet direct valt in te zien welke voor de consument de relevantie is van dergelijke informatie die bovendien een vertrouwelijk commercieel karakter kan hebben. Indien er daarenboven van moet worden uitgegaan dat de informatie op alle gebruikte reserveonderdelen betrekking moet hebben (bijvoorbeeld ook op kleine onderdelen, zoals een schroefje of een dichtingsring), kunnen ook vragen rijzen bij de werkbaarheid van de voorgestelde bepalingen, ermee rekening houdend dat het aantal potentiële leveranciers van reserveonderdelen groot kan zijn.

Artikel 6

13. De inleidende zin van artikel 6 van het voorstel dient aan te vangen als volgt: "In artikel XV.83, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, laatst gewijzigd bij de wet van 4 april 2019, worden …".

[5] Zie in het bijzonder het voorgestelde artikel VI.2, 11°, van het Wetboek van economisch recht (artikel 3 van het voorstel), waarnaar in de voorgestelde artikelen VI.10/1 en VI.35/1 (artikelen 4 en 5 van het voorstel) wordt verwezen.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 7

14. Artikel 1649*quater*, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, zal na de wijziging ervan die wordt voorgesteld in artikel 7, 1°, van het voorstel, luiden als volgt:

> "De verkoper is jegens de consument aansprakelijk voor elk gebrek aan overeenstemming dat bestaat bij de levering van de goederen en dat zich manifesteert binnen een vanaf voornoemde levering te rekenen termijn die wordt bepaald door de FOD Economie, afhankelijk van de gemiddelde levensduur van het goed en zonder dat die termijn korter dan twee jaar mag zijn."

De aan de FOD Economie opgedragen taak zal er allicht niet in bestaan om een termijn te bepalen op grond van een individuele beoordeling van het specifieke goed dat het voorwerp uitmaakt van de verkoopsovereenkomst, maar zal wellicht inhouden dat een gemiddelde termijn wordt bepaald voor sommige productcategorieën. Indien dit het geval is, wordt die bedoeling het best in die zin geëxpliciteerd in de tekst van het voorstel. Vraag blijft dan wel of dergelijke regeling voldoende transparant en kenbaar is naar de consument toe en niet één of andere vorm van publiciteit vereist. De indieners van het voorstel dienen ook na te gaan of niet tevens het geval moet worden geregeld waarin de FOD Economie nalaat om (tijdig) een dergelijke termijn te bepalen.

15. Ook de redactie van het huidige artikel 1649*quater*, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, moet worden aangepast in het licht van de wijziging die artikel 7, 1°, van het voorstel, beoogt aan te brengen in de omschrijving van de termijn in artikel 1649*quater*, § 1. In artikel 1649*quater*, § 3, wordt immers eveneens melding gemaakt van "de termijn van twee jaar, bedoeld in § 1".

16. Als gevolg van de wijziging die artikel 7, 2°, a), van het voorstel, beoogt aan te brengen in artikel 1649*quater*, § 4, van het Burgerlijk Wetboek, wordt de termijn waarbinnen een gebrek aan overeenstemming geacht wordt te bestaan sinds de levering van het goed opgetrokken tot vierentwintig maanden. De betrokken termijn wordt daarmee gelijkgeschakeld met de minimale garantietermijn van twee jaar voor nieuwe goederen. Wat tweedehandsgoederen betreft, zal de betrokken termijn evenwel langer worden dan de minimale garantietermijn voor dergelijke categorie goederen die één jaar bedraagt. Vraag is of, wat deze categorie goederen betreft, ter wille van de coherentie van de regeling, niet het best wordt geopteerd voor een beperking van de betrokken termijn tot één jaar.

17. Het is onduidelijk wat de draagwijdte is van het voorgestelde artikel 1649*quater*, § 4, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (artikel 7, 2°, b), van het voorstel). Mogelijk wil men – in lijn met het voorgestelde artikel 1625/1 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 25 van het voorstel) – aangeven dat ook als de mogelijke hinder van de georganiseerde veroudering zich nog niet heeft voorgedaan, het loutere feit dat het product georganiseerd kan verouderen volstaat om de garantie te activeren. Die bedoeling zou dan evenwel duidelijker moeten worden verwoord in de voorgestelde bepaling.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 8

18. Het voorgestelde artikel 1649*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek beoogt de consument een aantal remedies ter hand te stellen om zich bij een schending van artikel 1649*quater* van het Burgerlijk Wetboek rechtstreeks te verhalen op de verkoper, zonder dat de consument daarbij afhankelijk dient te zijn van een moeilijk te bereiken producent of invoerder. Het voorgestelde artikel 1649*quinquies* heeft in essentie dus betrekking op de relatie tussen de consument en de verkoper. Sommige onderdelen van de voorgestelde regeling gaan de voornoemde relatie evenwel te buiten en horen om die reden niet thuis in de voorgestelde bepaling van het Burgerlijk Wetboek, die immers primair op de consumentenkoop is gericht, maar zouden beter in bijvoorbeeld het Wetboek van economisch recht worden geïntegreerd.

Dit is het geval voor het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, waarin het weliswaar gaat om de samenstelling van de hersteldienst, waarvan melding wordt gemaakt in het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, tweede lid, derde streepje, van het Burgerlijk Wetboek,[6] maar het niettemin gaat om een materie inzake certificering van herstellers en het informeren ervan door de producenten. Het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 5, van het Burgerlijk Wetboek, waarin het niet langer gaat over een remedie waarover de consument beschikt in geval van schending van artikel 1649*quater* van het Burgerlijk Wetboek, maar over hoe de producent of de invoerder zelf in gebreke zijn bij georganiseerde veroudering, hoort evenmin thuis in het Burgerlijk Wetboek.

19. Het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, voorziet in de kosteloze vervanging van het toestel als herstelling niet mogelijk is "om redenen die buiten de wil van de verkoper liggen". Het voorstel vermeldt dat dit laatste niet het geval is indien de verkoper niet het nodige heeft gedaan om de kwaliteit van de te koop aangeboden producten en de afwezigheid van georganiseerde veroudering te verifiëren, noch om na te gaan of de te koop aangeboden goederen kunnen worden hersteld (voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, tweede lid, eerste streepje, van het Burgerlijk Wetboek). Het is echter onduidelijk in hoeverre een verkoper steeds zelf die georganiseerde veroudering zal kunnen vaststellen en of de voorgestelde regeling op dit punt steeds ten volle werkbaar zal zijn. Zullen bepaalde onvolkomenheden inderdaad zelf door de verkoper gemakkelijk kunnen worden vastgesteld (zoals bijvoorbeeld in geval van moeilijk te vervangen batterijen of het feit dat het toestel niet kan worden opengeschroefd met het oog op herstelling), dan zal dergelijke vaststelling allicht minder voor de hand liggen bij producten met een langere levensduur in de zin van het voorgestelde artikel VI.103*ter* van het Wetboek van economisch recht (artikel 23 van het voorstel). De indieners van het wetsvoorstel doen er goed aan om na te gaan of de door hen voorgestelde regeling op dat punt geen te stringente gevolgen heeft voor de verkopers.

[6] Indien het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, uit de betrokken bepaling zou worden gelicht, zou in het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 4, tweede lid, derde streepje, kunnen worden volstaan met een verwijzing naar de elders opgenomen bepaling.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Tevens kan worden opgemerkt dat geen sanctie wordt vermeld indien de onmogelijkheid om te herstellen aan de verkoper kan worden toegeschreven. In dat geval zou de kosteloze vervanging dus niet mogelijk zijn en lijkt de consument enkel te kunnen terugvallen op het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, ook al zal het *in casu* de verkoper zijn die aan de basis ligt van de onmogelijkheid om te herstellen. Vraag is of dat de bedoeling is.

20. In het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 5, van het Burgerlijk Wetboek, wordt bepaald dat de producent "geacht (wordt) in gebreke te zijn" wanneer het product is voorzien van een georganiseerd verouderingsmechanisme. Men kan zich afvragen welke de precieze gevolgen zijn van het aldus ingestelde vermoeden voor onder meer de verkoper. Voorts wordt aan de producent de mogelijkheid geboden om "het tegenbewijs" te leveren van de georganiseerde veroudering. Indien evenwel de voorwaarden van artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht, niet vervuld zijn, is er *ipso facto* geen georganiseerde veroudering, zodat onduidelijk is waaruit het tegenbewijs dan wel kan bestaan. In voorkomend geval kan ook op dit punt enige nadere verduidelijking worden gegeven in de toelichting bij het voorstel. Bij die gelegenheid kan dan eventueel ook worden verklaard waarom de mogelijkheid om het tegenbewijs te leveren niet tevens wordt geopend in hoofde van de invoerder, indien de producent in het buitenland gevestigd is.

Artikel 10

21. Als gevolg van de voorgestelde aanvulling van het opschrift van boek IX van het Wetboek van economisch recht zal dit in de Nederlandse tekst luiden als volgt: "Veiligheid van producten en diensten, ter voorkoming van georganiseerde veroudering". Dergelijk opschrift wekt de indruk dat de maatregelen die in het betrokken boek zijn vervat niet langer betrekking hebben op de algemene productveiligheid, doch uitsluitend op de veiligheid van producten in de mate dat erdoor georganiseerde veroudering wordt voorkomen. Dergelijke verenging stemt evenwel niet overeen met de andere wijzigingen die het wetsvoorstel beoogt aan te brengen in het betrokken boek IX. Daarom wordt – naar analogie van de Franse tekst – de redactie van het opschrift van boek IX in de Nederlandse tekst het best aangevuld als volgt: "Veiligheid van producten en diensten en de voorkoming van georganiseerde veroudering".

Artikel 13

22. Het begrip "georganiseerde veroudering" wordt omschreven in het voorgestelde artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht (artikel 2 van het voorstel). De verwijzing naar "georganiseerde veroudering, zoals gedefinieerd in artikel I.1., eerste lid, 14°.", aan het einde van het voorgestelde artikel IX.2. van het Wetboek, moet bijgevolg worden aangepast.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 14

23. Ervan uitgaande dat aan het einde van het voorgestelde artikel IX.3, § 1, van het Wetboek van economisch recht, met "de betrokken normen" de in die bepaling genoemde "geharmoniseerde normen" worden bedoeld, wordt de redactie van de voorgestelde paragraaf het best aangepast als volgt:

> "Producten of diensten worden beschouwd veilig te zijn wanneer ze voldoen aan geharmoniseerde normen, wat de risico's en risicocategorieën betreft die zijn geregeld in de betrokken normen, en ze volledig vrij zijn van georganiseerde veroudering."

Artikel 17

24. Artikel 17 van het voorstel strekt tot het wijzigen van "artikel IX.7, eerste lid, 2°," en niet van "artikel IX.7, 2°, eerste lid," van het Wetboek van economisch recht. De redactie van artikel 17 van het voorstel dient op dit punt te worden gecorrigeerd.

Artikel 23

25. In het voorgestelde artikel VI.103*ter*, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht, worden de fabrikanten en de producenten ertoe verplicht om te waarborgen dat de reserveonderdelen die onmisbaar zijn voor het gebruik van de goederen, tijdens de levensduur van die goederen beschikbaar zijn tegen een redelijke prijs. In het tweede lid van de voorgestelde bepaling wordt in een maximumbedrag voorzien van wat een "redelijke prijs" kan uitmaken en wordt voor sommige producten bepaald dat de levensduur niet korter mag zijn dan tien jaar.

Het valt niet bij voorbaat uit te sluiten dat zowel de verplichting om gedurende een (lange) termijn in reserveonderdelen te moeten voorzien, als die om de betrokken onderdelen tegen een bepaalde prijs beschikbaar te stellen, gevolgen sorteren voor het in artikel 30 VWEU vervat liggende beginsel inzake vrij verkeer van goederen. Het zou aanbeveling verdienen indien in de toelichting bij het wetsvoorstel zou worden verduidelijkt op welke wijze de voorgestelde regeling zich op dat punt verhoudt tot het voornoemde beginsel.

26. De "prijs" waarop de percentages, vermeld in het voorgestelde artikel VI.103*ter*, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht, worden toegepast, moet met een voldoende precisie worden omschreven. Vraag is of dit nu steeds het geval is. Zo kan bijvoorbeeld de vraag rijzen of voldoende duidelijk is wat moet worden begrepen onder de "oorspronkelijke prijs van het goed" ermee rekening houdend dat die prijs verschillend zal zijn voor de producent, de verkoper of de consument en naast de verkoopprijs ook de cataloguswaarde van het product in ogenschouw kan worden genomen. Wat de producten betreft waarvoor de levensduur niet korter mag zijn dan tien jaar wordt melding gemaakt van producten waarvan de "aankoopprijs" hoger is dan een bepaald percentage van het maandbedrag van het leefloon. In de Franse tekst van artikel VI.103*ter*, tweede lid, van het Wetboek, wordt evenwel niet van de "aankoopprijs" melding gemaakt, maar wel van "le montant" zonder meer. Discordanties van die aard tussen de Nederlandse en de Franse tekst bevorderen uiteraard niet een goed begrip van de precieze basis waarop de betrokken percentages moeten worden berekend.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Tot slot dient erop te worden gewezen dat bij de verwijzing naar "het leefloon zoals bepaald bij artikel 14, § 1, 1°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie", aan het einde van het voorgestelde artikel VI.103*ter*, tweede lid, van het Wetboek, de vraag kan rijzen of het effectief de bedoeling is te verwijzen naar het leefloon waarvan het bedrag in de tijd zal evolueren en zal worden geïndexeerd, dan wel of het de bedoeling is om enkel te verwijzen naar het niet-geïndexeerde bedrag van het leefloon. Is het de bedoeling om mee de indexering te betrekken in de verwijzing, dan zal dit tot gevolg kunnen hebben dat bepaalde producten voor de toepassing van de voorgestelde bepaling na verloop van tijd niet langer nog aan het vereiste van een minimale levensduur van tien jaar moeten voldoen, terwijl ze daaraan in het verleden wel dienden te beantwoorden. Vraag is of dit de bedoeling is.

Uit wat voorafgaat volgt dat de tekst van de voorgestelde bepaling op een aantal punten zou moeten worden gepreciseerd of dat minstens in de toelichting bij het wetsvoorstel zou worden verduidelijkt op welke wijze bepaalde termen of verwijzingen moeten worden begrepen. In de mate dat er tussen de Nederlandse en de Franse tekst van de voorgestelde bepaling een discordantie bestaat, zal deze uiteraard enkel kunnen worden weggewerkt door middel van een aanpassing van de betrokken bepaling zelf.

Artikel 24

27. Meer nog dan andere normatieve bepalingen dient een sanctieregeling met de vereiste nauwkeurigheid te worden uitgewerkt. Wat dat betreft doet het voorgestelde artikel XV.86/1 van het Wetboek van economisch recht, een aantal vragen rijzen.

Zo is niet duidelijk wat precies in het voorgestelde artikel XV.86/1, tweede lid, van het Wetboek, moet worden verstaan onder "de uit het misdrijf gepuurde voordelen". In geval van schending van het voorgestelde artikel VI.103*bis* van het Wetboek (artikel 23 van het voorstel) kan het immers een wezenlijk verschil uitmaken of de winstmarge van de producent dan wel de omzet als referentie wordt genomen, terwijl bij schending van het voorgestelde artikel VI.103*ter* van hetzelfde wetboek (eveneens artikel 23 van het voorstel) bijvoorbeeld de vraag kan worden opgeworpen op welke wijze het gegeven dat gedurende een bepaalde periode niet een voorraad relevante reserveonderdelen werd aangehouden in geld moet worden uitgedrukt.

Ook aan de draagwijdte van het begrip "jaaromzetten", in het voorgestelde artikel XV.86/1, tweede lid, van het Wetboek, kan worden getwijfeld: betreft het de binnenlandse jaaromzet *in globo* van de producent of enkel de omzet voor het betrokken product en wat met beginnende ondernemingen die nog niet op drie jaaromzetten kunnen bogen?

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Ook het voorgestelde artikel XV.86/1, derde lid, van het Wetboek, is onduidelijk. Waaruit moet immers het tegenbewijs dat de producent "zijn verantwoordelijkheid heeft genomen" precies bestaan? De voorgestelde bepaling vermeldt drie gevallen van georganiseerde veroudering waarin dit niet het geval is, die lijken neer te komen op een onderscheid tussen bewuste frauduleuze designkeuzes en feitelijk inadequate toestellen. Maar hoe geldt dit bij de verplichting om wisselstukken te garanderen? Geldt er bovendien een *de minimis*-regel, zodat een occasionele klant die niet meer verder kan worden geholpen bij gebrek aan wisselstukken, niet gelijkgesteld wordt met het volledig ontbreken van een dienst na verkoop?

De indieners van het wetsvoorstel dienen na te gaan of de voorgestelde sanctiebepaling niet nader dient te worden verduidelijkt in het licht van de voorgaande vragen en bedenkingen.

Artikel 25

28. Het voorgestelde artikel 1625/1 van het Burgerlijk Wetboek lijkt alle verkoopsovereenkomsten te beogen en heeft derhalve een ruimer toepassingsgebied dan het voorgestelde artikel 1649*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek dat enkel bij consumentenovereenkomsten geldt. Het is daarom belangrijk om de verhouding tussen beide bepalingen te verduidelijken. In het voorgestelde artikel 1649*quinquies*, § 3, van het Burgerlijk wetboek, wordt immers slechts in ondergeschikte orde in de ontbinding van de overeenkomst voorzien en wordt deze bovendien uitgesloten indien het gebrek aan overeenstemming gering is. Blijkbaar geldt dat voorbehoud dus niet als er georganiseerde veroudering in het spel is en de ontbinding zelfs kan worden gevraagd zonder dat de koper enig nadeel heeft ondervonden. Het zou een omgekeerde discriminatie van de consument kunnen inhouden indien die geen beroep kan doen op wat in het voorgestelde artikel 1625/1 van het Burgerlijk Wetboek wordt bepaald.

29. In tegenstelling tot wat het geval is in het voorgestelde artikel XV.86/1, derde lid, van het Wetboek van economisch recht (artikel 24 van het voorstel), waar een onderscheid wordt gemaakt tussen de eerste drie streepjes van artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek (artikel 2 van het voorstel) en het vierde streepje, wat neer lijkt te komen op een onderscheid tussen bewuste frauduleuze designkeuzes en feitelijk inadequate toestellen, wordt dit onderscheid in het voorgestelde artikel 1625/1 van het Burgerlijk Wetboek niet gemaakt. Nochtans moet worden opgemerkt dat georganiseerde veroudering in de zin van het vierde streepje van het voorgestelde artikel I.1, eerste lid, 18°, van het Wetboek van economisch recht, slechts kan worden vastgesteld na een statistische evaluatie van het betrokken product over een lange tijdsperiode. De vraag is dan ook of het in die omstandigheden nog opportuun kan zijn om een koop – die mogelijk al lang geleden heeft plaatsgevonden – alsnog te ontbinden. Het lijkt minstens aan te bevelen om te verduidelijken binnen welke termijn na de aankoop de vordering tot ontbinding mag worden ingesteld.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 26

30. Enkel voor goederen en diensten die worden vermeld in bijlage III van richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 'betreffende het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde' kan een verlaagd tarief worden ingevoerd.[7]

Wat de tweedehandsproducten betreft moet worden vastgesteld dat die niet worden vermeld in de bijlage en dus aan hetzelfde tarief onderworpen zijn als nieuwe goederen.

Wat de reparatiediensten betreft, moet worden vastgesteld dat de enige hersteldiensten die onderworpen mogen worden aan het verlaagde tarief van 6% kleine hersteldiensten met betrekking tot fietsen, schoeisel en lederwaren, kleding en huishoudlinnen zijn die echter al onderworpen zijn aan het lagere tarief in punt XXXIX van tabel A van de bijlage bij het koninklijk besluit nr. 20 van 20 juli 1970, zodat de voorgestelde bepaling voor die diensten overbodig is. Voor de andere reparatiediensten, bijvoorbeeld van elektronica, is er geen juridische basis om in een verlaagd tarief te voorzien.

Wat de "diensten voor de verkoop van reserveonderdelen" betreft is onduidelijk of men het tarief voor diensten beoogt te bepalen of toch veeleer het tarief dat van toepassing is op de reserveonderdelen zelf. In beide gevallen is er echter geen juridische basis om in een verlaagd tarief te voorzien buiten de gevallen waarin die goederen en diensten (bijvoorbeeld de goederen en diensten die normaal bestemd zijn voor gebruik in de landbouw, met uitzondering van kapitaalgoederen of bepaalde medische hulpmiddelen) al onder een ander onderdeel van bijlage III van richtlijn 2006/112/EG zouden vallen. Gelet op het feit dat België al gebruik heeft gemaakt van die belastingverlagingen via tabel A van de bijlage bij het koninklijk besluit nr. 20 van 20 juli 1970, voegt de voorgestelde bepaling ook op dit punt geen nieuwe regel toe in de interne rechtsorde.

Wat de diensten voor collectieve inzameling betreft zouden die activiteiten hoogstens van een verminderd tarief kunnen genieten indien het zou gaan om de levering van goederen en diensten door organisaties die door de lidstaten als liefdadige instellingen zijn erkend en die betrokken zijn bij activiteiten op het gebied van bijstand en sociale zekerheid in de zin van punt 15) van bijlage III bij richtlijn 2006/112/EG, voor zover deze handelingen niet krachtens de artikelen 132, 135 en 136 van de betrokken richtlijn zijn vrijgesteld.

Uit wat voorafgaat volgt dat het toepassingsgebied van het voorgestelde artikel 1*septies* van het koninklijk besluit nr. 20 van 20 juli 1970 grondig moet worden herzien en vooral ingeperkt. Daarbij kan dan de gelegenheid te baat worden genomen om de overblijvende tariefverlagingen in te voegen in tabel A van de bijlage bij het voornoemde koninklijk besluit waar ze beter op hun plaats zijn dan in een in dat koninklijk besluit in te voegen artikel 1*septies* onder de "Tijdelijke bepalingen".

[7] Zie artikel 98 van richtlijn 2006/112/EG.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 27

31. In het voorgestelde artikel 353*bis*/8/1, eerste lid, van de programmawet (I) van 24 december 2002, wordt de Koning opgedragen om, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de circulaire economie te omschrijven tot dewelke de ondernemingen behoren die voor een specifieke bijdragevermindering in aanmerking komen. De Koning zal daarbij uiteraard de bevoegdheidsverdelende regels in acht dienen te nemen hetgeen onder meer inhoudt dat bepaalde ondernemingen die actief zijn binnen het domein van de sociale economie – waarvoor de gewesten bevoegd zijn – niet voor de betrokken bijdragevermindering in aanmerking komen.

Artikel 29

32. De inleidende zin van artikel 29 van het voorstel vermeldt de "in artikel 3 bedoelde termijn van 10 jaar". Allicht wordt de termijn van tien jaar bedoeld die wordt vermeld in artikel VI.103*ter* van het Wetboek van economisch recht, zoals artikel 23 van het voorstel dat in het betrokken wetboek beoogt in te voegen. Men vervange derhalve de woorden "De in artikel 3 bedoelde termijn van 10 jaar", in de inleidende zin van artikel 29 van het voorstel, door de woorden "De termijn van tien jaar bedoeld in artikel 103*ter* van het Wetboek van economisch recht, zoals ingevoegd bij artikel (23) van deze wet,".

Artikel 30

33. Men 16assé de redactie van de inleidende zin van artikel 30 van het voorstel aan als volgt:

"De termijn van vierentwintig maanden, bedoeld in artikel 1649*quater*, § 4, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd bij artikel (7) van deze wet, wordt verminderd tot:".

Artikel 31

34. In artikel 31 van het voorstel wordt bepaald dat artikel 8 van de voorgestelde wet in werking zal treden de eerste dag van de 24ste maand na die waarin de wet in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt. Artikel 31 bevat derhalve een bepaling van inwerkingtreding die niet thuishoort in hoofdstuk 11 van het voorstel, "Overgangsbepalingen". In de plaats ervan moet het bepaalde in artikel 31 van het voorstel worden geïntegreerd in artikel 32 van het voorstel waarin de inwerkingtreding van de voorgestelde regeling wordt geregeld.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Artikel 32

35. In artikel 32 van het voorstel wordt bepaald dat de voorgestelde wet uitwerking zal hebben met ingang van 1 januari 2020. De voorgestelde regeling is evenwel van die aard dat deze zich niet voor een retroactieve toepassing leent. De datum van inwerkingtreding zou daarom moeten worden aangepast door in artikel 32 van het voorstel een tijdstip in te schrijven dat ver genoeg in de toekomst ligt, zodat alle belanghebbenden voldoende tijd hebben om zich aan te passen aan de nieuwe regels.

Slotopmerking

36. De overgangsbepalingen van het voorstel zouden moeten worden aangevuld met bepalingen die verduidelijken op welke goederen en transacties de nieuwe bepalingen voor het eerst van toepassing worden. In geen geval kunnen de strafbepalingen worden toegepast ten aanzien van producten die op het ogenblik van inwerkingtreding van de voorgestelde wet al op de markt zijn gebracht. Gelet op het feit dat echter ook de verpakkingen, reclame en garantievoorwaarden moeten worden aangepast, waarbij allicht zowel de verkoper als de producent bepaalde van de door hen ontplooide handelspraktijken zullen moeten wijzigen, lijkt het noodzakelijk dat ook voor die aspecten in overgangsregels zou worden voorzien.

*

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique [1] et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE LA PROPOSITION DE LOI

2. La proposition de loi soumise pour avis a pour objet de prévoir un certain nombre de mesures visant à lutter contre l'obsolescence organisée des produits et à soutenir l'économie circulaire [2]. À cet effet, elle modifie plusieurs dispositions du Code de droit économique ou y insère un certain nombre de nouvelles dispositions. Plusieurs autres lois sont en outre modifiées.

3.1. Une définition de la notion d'« obsolescence organisée » est inscrite à l'article I.1, alinéa 1er, du Code de droit économique (article 2 de la proposition). Différentes dispositions concernant l'information des consommateurs et la publicité pour les produits sont modifiées ou insérées dans le code précité (articles 3 à 6 de la proposition). Outre les règles de sécurité existantes, le livre IX du même code est également chaque fois complété par une référence à l'obsolescence organisée (articles 10 à 21 de la proposition). Corrélativement, des références à l'obsolescence organisée sont également ajoutées dans les définitions figurant à l'article I.10 du code et qui sont propres au livre IX (article 22 de la proposition). Les articles VI.103*bis* et VI.103*ter*, proposés, du code prévoient respectivement une interdiction de l'obsolescence organisée et imposent aux fabricants et aux producteurs un certain nombre d'obligations relatives à la disponibilité des pièces détachées (articles 23 et – en ce qui concerne les sanctions y relatives – 24 et 25 de la proposition).

3.2. Les articles 1649*quater* et 1649*quinquies* du Code civil concernant les garanties et l'existence présumée d'un défaut sont respectivement modifié et remplacé (articles 7 et 8 de la proposition).

Le délai de garantie de deux ans prévu à l'article 1649*quater*, § 1er, alinéa 1er, du Code civil est remplacé par un délai déterminé par le SPF Économie en fonction de la durée de vie moyenne du bien sans que ce délai puisse être inférieur à deux ans. Le délai prévu à l'article 1649*quater*, § 1er, alinéa 3, du Code civil pour les biens d'occasion est également fixé par le SPF Économie, mais ne peut pas être inférieur à un an. En outre, le délai mentionné à l'article 1649*quater*, § 4, du Code civil, dans lequel le défaut de conformité est présumé déjà exister au moment de la délivrance, est porté de six à vingt-quatre mois et il est ajouté au

[1] S'agissant d'une proposition de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

[2] La proposition de loi a été soumise à l'avis du Conseil d'État, section de législation, en même temps que deux autres propositions de loi visant également à lutter contre l'obsolescence programmée des produits et à promouvoir l'économie circulaire : il s'agit de la proposition de loi 'modifiant le Code civil et le Code de droit économique, visant à lutter contre l'obsolescence programmée et l'obsolescence prématurée et à augmenter les possibilités de réparation' (*Doc. parl.*, Chambre, n° 55-0771/001 – demande d'avis 66.908/1) et de la proposition de loi 'visant à lutter contre l'obsolescence programmée et à soutenir l'économie de la réparation' (*Doc. parl.*, Chambre, n° 55-0193/001 – demande d'avis 66.909/1).

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

paragraphe concerné un alinéa qui assimile la défaillance du bien en raison de son obsolescence organisée à un défaut de conformité. Enfin, le Roi est habilité à fixer les modalités du calcul des délais. Ces derniers font en outre l'objet d'une évaluation triennale.

L'article 1649*quinquies* du Code civil est remplacé afin de déterminer les actions, outre les dommages et intérêts, dont dispose le consommateur lorsqu'il est confronté à un défaut de conformité au sens de l'article 1649*quater* du Code civil. Le choix s'est porté à cet égard sur un système graduel. Dans un premier temps, le consommateur a droit à une réparation sans frais; dans un second temps, il a le droit de résoudre la vente ou d'obtenir une réduction du prix. Si la réparation s'avère impossible pour des raisons indépendantes de la volonté du vendeur, le consommateur a droit à un remplacement sans frais, à moins que ce remplacement ne soit impossible ou disproportionné. La proposition mentionne en outre un certain nombre de motifs qui sont considérés comme imputables au vendeur, dont l'absence de mise à disposition d'un service de réparation efficace. Un tel service peut être composé de réparateurs certifiés, pour lesquels le Roi doit créer une commission de certification chargée d'établir un mécanisme de certification ainsi que les procédures de partage des informations entre les producteurs et les réparateurs. Il est instauré une présomption réfragable que le producteur ou, lorsque celui-ci est établi à l'étranger, l'importateur, est fautif si le produit est affecté d'obsolescence organisée ou ne satisfait pas à l'article VI.103*ter*, proposé, du Code de droit économique concernant la disponibilité des pièces détachées.

3.3. L'article 4 de la loi du 21 décembre 1998 'relative aux normes de produits ayant pour but la promotion de modes de production et de consommation durables et la protection de l'environnement, de la santé et des travailleurs' est remplacé afin d'y ajouter l'exigence que les produits mis sur le marché ne soient pas affectés d'obsolescence organisée (article 9 de la proposition).

3.4. Il est inséré, dans l'arrêté royal n° 20 du 20 juillet 1970 'fixant les taux de la taxe sur la valeur ajoutée et déterminant la répartition des biens et des services selon ces taux', un article 1er*septies* instaurant un taux réduit de la taxe sur la valeur ajoutée de six pour cent pour les produits d'occasion, les produits de seconde main, les services de réparation, les services d'utilisation partagée, les services de pièces détachées et les services de collecte collective (article 26 de la proposition).

3.5. Il est inséré une nouvelle sous-section 9*bis*, « Réduction de cotisations forfaitaire pour les travailleurs du secteur de l'économie circulaire », dans le titre IV du chapitre 7, section 3, de la loi-programme (I) du 24 décembre 2002. La sous-section est composée d'un article 353*bis*/8/1, nouveau, chargeant le Roi, notamment, de déterminer, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les modalités d'application et le montant de cette réduction de cotisation, sans que celle-ci puisse excéder 50% (article 27 de la proposition).

3.6. L'article 62 du Code des impôts sur les revenus 1992 est remplacé afin d'inciter à une utilisation plus longue des produits et de soutenir l'économie circulaire par une révision du régime fiscal de l'amortissement (article 28 de la proposition).

3.7. Un certain nombre de dispositions transitoires prévoient la réduction graduelle de certains des délais susmentionnés (articles 29 et 30 de la proposition).

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

3.8. Excepté l'article 149*quinquies*, proposé, du Code civil, qui entrera en vigueur « le premier jour du 24e mois qui suit la publication au *Moniteur belge* de la présente loi » (article 31 de la proposition), le dispositif proposé rétroagit au 1er janvier 2020 (article 32 de la proposition).

FORMALITÉS

4. L'interdiction de mettre sur le marché des produits affectés d'obsolescence programmée ou d'obsolescence systématiquement prématurée implique qu'il faudra associer les gouvernements régionaux à la réglementation proposée, conformément à l'article 6, § 8, de la loi spéciale 'de réformes institutionnelles' du 8 août 1980 [3].

5. La proposition de loi comporte des règles techniques relatives aux produits et à leur emballage. En vertu de l'article 5 de la directive (UE) 2015/1535 du Parlement européen et du Conseil du 9 septembre 2015 'prévoyant une procédure d'information dans le domaine des réglementations techniques et des règles relatives aux services de la société de l'information', les règles ainsi proposées doivent être communiquées à la Commission européenne et le délai d'attente y relatif devra être respecté.

6. L'article 283, paragraphe 2, de l'Accord d'association entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres d'une part, et l'Ukraine, d'autre part, fait à Bruxelles le 21 mars 2014 et le 27 juin 2014, prévoit une obligation de notification et d'information, qui requiert de publier à l'avance des mesures d'application générale, y compris une explication, de sorte que les personnes intéressées disposent de possibilités raisonnables de présenter leurs observations sur les propositions de mesures, en veillant en particulier à leur accorder un délai suffisant pour ce faire. La réglementation proposée entre dans le champ d'application de la disposition précitée, de sorte qu'il y a lieu d'organiser la procédure de notification et d'information qui y est visée.

7. L'article 27 de la proposition prévoit une réduction sélective des charges pour les employeurs du secteur de l'économie circulaire. À première vue, une telle mesure répond aux conditions relatives à l'aide d'État au sens de l'article 107, paragraphe 1, du Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne (TFUE), de sorte que cette mesure – ou à tout le moins la mesure que le Roi déterminera en application de l'article 353*bis*/8/1, proposé, de la loi-programme (I) du 24 décembre 2002 – devra être notifiée à la Commission européenne, conformément à l'article 108, paragraphe 3, TFUE, à moins que les auteurs de la proposition de loi puissent encore invoquer un motif de dispense. Une même constatation s'impose en ce qui concerne l'article 28 de la proposition, qui permet un amortissement supérieur à 100% des frais d'achat de certains actifs, cette mesure étant susceptible de procurer un avantage fiscal potentiellement important aux entreprises du secteur de l'économie circulaire.

[3] Cette implication est prescrite par l'article 6, § 8, de la loi spéciale du 8 août 1980 notamment pour les propositions de loi qui portent sur une matière visée à l'article 6, § 4, 1°, de la même loi spéciale, à savoir « l'élaboration des réglementations fédérales en matière de normes de produits, visées au § 1er, II, alinéa 2, 1° ». En vertu de l'article 6, § 1er, II, alinéa 2, 1°, de cette loi spéciale, l'autorité fédérale est compétente en ce qui concerne « l'établissement des normes de produits ».

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

OBSERVATION GÉNÉRALE

8. L'intention qui préside à la proposition de loi est de prolonger la durée de vie des produits. Cette durée de vie sert de base pour fixer différents délais. Dans la définition de l'obsolescence organisée, il est question de la « durée de vie ou d'utilisation potentielle » et de la « période d'usage déclarée (…) qui n'est pas comprise dans la période de garantie » (article I.1, alinéa 1er, 18°, proposé, du Code de droit économique; article 2 de la proposition). Le producteur doit également communiquer la « durée d'utilisation normale » au consommateur, conformément aux dispositions insérées par le chapitre 3 dans le Code de droit économique (articles 3 à 6 de la proposition). En outre, il y a le délai de garantie visé à l'article 1649*quater* du Code civil, tel que l'article 7 de la proposition entend le modifier et qui est de deux ans minimum (un an pour les biens d'occasion), mais que le SPF Économie peut également augmenter. Pour les vingt-quatre premiers mois de ce délai, le défaut de conformité est présumé exister depuis la délivrance du bien. Enfin, il y a également la durée de vie visée à l'article VI.103*ter*, proposé, du Code de droit économique (article 23 de la proposition), qui sert de base pour la période pendant laquelle la disponibilité des pièces détachées doit être garantie.

Il ressort de ce qui précède que la proposition de loi fait état de multiples délais qui, bien souvent, sont encore définis d'une manière différenciée. Dès lors, il n'est pas aisé de cerner suffisamment les effets concrets potentiels de l'application des règles relatives aux délais ainsi proposées. Des questions peuvent également se poser quant à la connexité entre les différents délais définis dans la proposition. La perception adéquate de cette connexité est néanmoins nécessaire pour une bonne compréhension de la portée des dispositions proposées. Les auteurs de la proposition de loi seraient dès lors bien avisés d'améliorer la transparence du régime des délais proposé ou, à tout le moins, de préciser la connexité entre les différents délais dans les développements de la proposition [4].

EXAMEN DU TEXTE

Article 2

9. Dans la définition de la notion d'« obsolescence organisée », donnée à l'article I.1, alinéa 1er, 18°, proposé, du Code de droit économique, on n'aperçoit pas la signification précise du segment de phrase « sans avantage pour le consommateur » (« zonder voordeel voor de consument »). Il est recommandé d'expliciter ce segment de phrase dans les développements de la proposition de loi, en donnant quelques exemples. La question se pose en outre de savoir si la définition proposée de l' « obsolescence organisée » est également de nature à couvrir certaines techniques modernes, comme celle qui consiste à laisser au consommateur le soin de décider lui-même, par exemple, de faire déclasser un appareil électrique après un certain délai en échange d'une réduction substantielle sur l'achat d'un nouvel appareil chez le même producteur. Si les auteurs de la proposition de loi entendent également lutter contre de telles pratiques, ils devront,

[4] Les délégués, désignés pour répondre aux questions en application de l'article 82, alinéa 2, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, n'ont pas donné de plus amples explications concernant le dispositif proposé. De telles explications auraient néanmoins été utiles pour formuler des observations mieux étayées ou plus précises concernant, notamment, le régime des délais proposé, en se fondant sur l'intention des auteurs de la proposition.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

le cas échéant, éventuellement choisir d'omettre le segment de phrase « sans avantage pour le consommateur » de la définition de la notion d'« obsolescence organisée » et d'y indiquer d'une manière plus explicite que les techniques telles que celle précitée sont également visées. En tout état de cause, la définition de l'« obsolescence organisée » devra être suffisamment précise et claire compte tenu du fait que celle-ci est passible d'une sanction pénale (voir les articles 23 et 24 de la proposition).

10. L'article I.1, alinéa 1er, 18°, proposé, du Code de droit économique mentionne, en regard du quatrième tiret, « la période d'usage déclarée devant être communiquée au consommateur et qui n'est pas comprise dans la période de garantie ». Dans un souci de clarté, mieux vaudrait préciser que la période de garantie visée est celle qui est prévue à l'article 1649*quater*, § 1er, du Code civil. Les auteurs de la proposition vérifieront par ailleurs la cohérence de cette dernière disposition sur ce point, compte tenu du fait que, selon les dispositions insérées dans le Code de droit économique par le chapitre 3 de la proposition, le producteur ne doit pas communiquer la « période d'usage déclarée (…) qui n'est pas comprise dans la période de garantie », mais bien la « durée d'utilisation normale du produit » [5]. Ce délai comprend donc également la période de garantie. La proposition ne contient pas d'obligation pour le producteur de communiquer cette période de garantie. Au demeurant, cette dernière n'est pas déterminée par le producteur, mais par le SPF Économie.

Article 3

11. L'information à fournir au consommateur comporte notamment « une notice détaillant les possibilités de réparation à prix raisonnable et le mode d'emploi de celles-ci » (article VI.2, 14°, proposé, du Code de droit économique). On n'aperçoit pas clairement le teneur précise de cette information. S'agit-il d'un aperçu, d'une liste de commande de pièces disponibles ou d'une liste d'adresses des services de réparation agréés ? On n'aperçoit pas davantage ce que signifie précisément « le mode d'emploi de celles-ci ». Si les auteurs de la proposition visent une sorte de manuel technique, mieux vaudrait exprimer cette intention en ces termes dans le texte de la disposition proposée. En tout état de cause, il est recommandé d'inscrire également dans les développements de la proposition de loi un certain nombre de précisions qui doivent permettre de mieux cerner la portée exacte de l'article VI.2, 14°, proposé, du code.

12. L'article VI.2, 15°, proposé, du code mentionne « le prix de fabrication des pièces détachées, le délai de livraison des pièces, les personnes physiques ou morales auprès desquelles il est possible de se les procurer, ainsi que le ou les pays dans lesquelles celles-ci sont disponibles ».

La question se pose de savoir pourquoi il faut également communiquer au consommateur des informations concernant le prix de fabrication des pièces détachées, dès lors que, de prime abord, on n'aperçoit pas en quoi pareille information, qui en outre peut avoir un caractère commercial confidentiel, est pertinente pour le consommateur. S'il faut par ailleurs

[5] Voir notamment l'article VI.2, 11°, proposé, du Code de droit économique (article 3 de la proposition) auquel les articles VI.10/1 et VI.35/1, proposés (articles 4 et 5 de la proposition), font référence.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

considérer que l'information doit concerner toutes les pièces détachées utilisées (par exemple également des petites pièces détachées, comme une petite vis ou un joint d'étanchéité), on peut aussi s'interroger sur l'applicabilité des dispositions proposées, dès lors que le nombre de fournisseurs potentiels de pièces détachées peut être élevé.

Article 6

13. Le début de la phrase liminaire de l'article 6 de la proposition sera rédigé comme suit : « Dans l'article XV.83, alinéa 1er, du même code, modifié en dernier lieu par la loi du 4 avril 2019, sont … ».

Article 7

14. Après la modification proposée à l'article 7, 1°, de la proposition, l'article 1649*quater*, § 1er, alinéa 1er, du Code civil, s'énoncera comme suit :

> « Le vendeur répond vis-à-vis du consommateur de tout défaut de conformité qui existe lors de la délivrance du bien et qui apparaît dans un délai déterminé par le SPF Économie en fonction de la durée de vie moyenne du bien sans que ce délai soit inférieur à deux ans à compter de celle-ci ».

La tâche déléguée au SPF Économie ne consistera probablement pas à fixer un délai sur la base d'une appréciation individuelle du bien spécifique qui fait l'objet du contrat de vente, mais vraisemblablement à fixer un délai moyen pour certaines catégories de produits. Si tel est le cas, mieux vaut expliciter cette intention en ce sens dans le texte de la proposition. Reste à savoir si un tel dispositif est suffisamment transparent et identifiable pour le consommateur et s'il ne requiert pas l'une ou l'autre forme de publicité. Les auteurs de la proposition examineront également s'il ne faut pas non plus prévoir le cas dans lequel le SPF Économie néglige de fixer un tel délai (en temps utile).

15. La rédaction de l'article 1649*quater*, § 3, actuel, du Code civil, devra aussi être adaptée à la lumière de la modification que l'article 7, 1°, de la proposition vise à apporter à la définition du délai prévu à l'article 1649*quater*, § 1er. En effet, l'article 1649*quater*, § 3, mentionne également le « délai de deux ans, prévu au § 1er ».

16. À la suite de la modification que l'article 7, 2°, a), de la proposition vise à apporter à l'article 1649*quater*, § 4, du Code civil, le délai dans lequel un défaut de conformité est présumé exister au moment de la délivrance du bien est porté à vingt-quatre mois. Ce délai est ainsi aligné sur le délai minimal de garantie de deux ans applicable aux biens neufs. En ce qui concerne les biens de seconde main, le délai concerné deviendra toutefois plus long que le délai minimal de garantie pour une telle catégorie de biens, qui est d'un an. La question se pose de savoir si, en ce qui concerne cette catégorie de biens, il ne serait pas préférable, dans un souci de cohérence du régime, d'opter pour une limitation du délai concerné à un an.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

17. On n'aperçoit pas clairement la portée de l'article 1649*quater*, § 4, alinéa 2, proposé, du Code civil (article 7, 2°, b), de la proposition). Il est possible que – dans le droit fil de l'article 1625/1, proposé, du Code civil (article 25 de la proposition) – l'on veuille indiquer que, même si les éventuels désagréments liés à l'obsolescence organisée ne se sont pas encore produits, le seul fait que l'obsolescence du produit puisse être organisée suffit pour activer la garantie. Cette intention devrait toutefois être formulée plus précisément dans la disposition proposée.

Article 8

18. L'article 1649*quinquies*, proposé, du Code civil vise à mettre à la disposition du consommateur un certain nombre d'actions lui permettant, en cas de violation de l'article 1649*quater* du Code civil, d'avoir un recours direct contre le vendeur, sans qu'il soit à cet égard dépendant d'un producteur ou d'un importateur difficile à atteindre. L'article 1649*quinquies*, proposé, concerne donc essentiellement la relation entre le consommateur et le vendeur. Certains éléments du régime proposé excèdent cependant les limites de la relation précitée et n'ont dès lors pas leur place dans la disposition proposée du Code civil qui, principalement, vise en effet la vente aux consommateurs. Ils seraient mieux intégrés, par exemple, dans le Code de droit économique.

Tel est le cas de l'article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 3, proposé, du Code civil, qui traite certes de la composition du service de réparation dont fait mention l'article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 2, troisième tiret, du Code civil [6], mais il s'agit néanmoins d'une matière relative à la certification des réparateurs et à leur information par les producteurs. L'article 1649*quinquies*, § 5, proposé, du Code civil, qui ne concerne plus une action dont dispose le consommateur en cas de violation de l'article 1649*quater* du Code civil, mais la manière dont le producteur ou l'importateur lui-même sont tenus pour fautifs en cas d'obsolescence organisée, n'est pas davantage à sa place dans le Code civil.

19. L'article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 1er, proposé, du Code civil, prévoit le remplacement sans frais de l'appareil si la réparation est impossible « pour des raisons qui ne sauraient être imputées au vendeur ». La proposition mentionne que tel n'est pas le cas si le vendeur n'a pas pris les dispositions nécessaires pour vérifier la qualité des produits mis en vente, l'absence d'obsolescence organisée ainsi que les possibilités de réparation des biens mis en vente (article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 2, proposé, premier tiret, du Code civil). On n'aperçoit toutefois pas dans quelle mesure un vendeur pourra toujours constater lui-même cette obsolescence organisée et si, sur ce point, le dispositif proposé sera toujours pleinement applicable en pratique. Si certaines imperfections pourront en effet facilement être constatées par le vendeur lui-même (comme c'est par exemple le cas de batteries difficiles à remplacer ou d'un appareil qui ne peut être dévissé être réparé), cette constatation sera sans doute moins évidente pour des produits dont la durée de vie est plus longue au sens de l'article VI.103*ter*, proposé, du

[6] Si l'article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 3, proposé, du Code civil, est retiré de la disposition concernée, il pourrait suffire, à l'article 1649*quinquies*, § 4, alinéa 2, troisième tiret, proposé, de faire référence à la disposition inscrite ailleurs.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Code de droit économique (article 23 de la proposition). Les auteurs de la proposition seraient bien avisés d'examiner si, sur ce point, le régime qu'ils proposent n'a pas des conséquences trop contraignantes pour les vendeurs.

Observons en outre qu'aucune sanction n'est prévue lorsque l'impossibilité de réparer peut être imputée au vendeur. Dans ce cas, le remplacement sans frais ne serait donc pas possible et le consommateur paraît ne pouvoir invoquer que l'article 1649*quinquies*, § 3, proposé, du Code civil, même si en l'occurrence, l'impossibilité de réparer sera imputable au vendeur. Reste à savoir si telle est l'intention.

20. L'article 1649*quinquies*, § 5, proposé, du Code civil dispose que le producteur « est présumé fautif » si le produit est affecté d'obsolescence organisée. On peut se demander quelles sont les conséquences précises de la présomption ainsi établie, notamment, pour le vendeur. En outre, il est permis au producteur d'apporter « la preuve contraire » de l'obsolescence organisée. Si toutefois les conditions prévues à l'article I.1, alinéa 1er, 18°, du Code de droit économique ne sont pas remplies, il n'y a pas *ipso facto* d'obsolescence organisée, de sorte qu'on n'aperçoit pas en quoi peut bien consister la preuve contraire. Le cas échéant, ce point peut également faire l'objet de plus amples explications dans les développements de la proposition. À cette occasion, on peut éventuellement aussi préciser pourquoi la possibilité d'apporter la preuve contraire n'est pas non plus ouverte à l'importateur, si le producteur est établi à l'étranger.

Article 10

21. Consécutivement à l'ajout proposé à l'intitulé du livre IX du Code de droit économique, le texte néerlandais de celui-ci s'énoncera comme suit : « Veiligheid van producten en diensten, ter voorkoming van georganiseerde veroudering ». Pareil intitulé donne à penser que les mesures figurant dans le livre concerné ne concernent plus la sécurité générale des produits, mais uniquement la sécurité des produits dans la mesure où elle prévient l'obsolescence organisée. Une telle restriction ne s'accorde cependant pas avec les autres modifications que la proposition de loi vise à apporter au livre IX concerné. Pour ce motif - par analogie avec le texte français - mieux vaut compléter la rédaction du texte néerlandais de l'intitulé du livre IX comme suit : « Veiligheid van producten en diensten en de voorkoming van georganiseerde veroudering ».

Article 13

22. La notion d' « obsolescence organisée » est définie à l'article I.1, alinéa 1er, 18°, proposé, du Code de droit économique (article 2 de la proposition). La référence à l'« obsolescence organisée, telle que définie à l'article I.1., alinéa 1er, 14°. », figurant à la fin de l'article IX.2, proposé, du code, doit par conséquent être adaptée.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Article 14

23. Partant de l'hypothèse que les mots « ces normes », mentionnés à la fin de l'article IX.3, § 1er, proposé, du Code de droit économique, visent les « normes harmonisées » citées dans cette disposition, mieux vaudrait adapter la rédaction du paragraphe proposé comme suit :

> « Un produit ou un service est considéré comme sûr quand il est conforme aux normes harmonisées, en ce qui concerne les risques et les catégories de risque couverts par ces normes, et qu'il ne présente aucune obsolescence organisée ».

Article 17

24. L'article 17 de la proposition vise à modifier l'« article IX.7, alinéa 1er, 2°, » et non l'« article IX.7, 2°, alinéa 1er » du Code de droit économique. La rédaction de l'article 17 de la proposition sera corrigée sur ce point.

Article 23

25. L'article VI.103*ter*, alinéa 1er, proposé, du Code de droit économique impose aux fabricants et producteurs de garantir la disponibilité à un prix raisonnable des pièces détachées indispensables à l'utilisation des biens durant leur durée de vie. L'alinéa 2 de la disposition proposée prévoit un montant maximum à ce qui peut constituer un « prix raisonnable » et dispose que la durée de vie de certains produits ne peut être inférieure à dix ans.

On ne peut exclure par avance que tant l'obligation de fournir des pièces détachées pendant un (long) délai que celle d'assurer la disponibilité des pièces concernées à un certain prix aient des effets sur le principe de la libre circulation des biens consacré par l'article 30 du TFUE. Il serait recommandé de préciser dans les développements de la proposition de loi comment, sur ce point, le régime proposé s'articule avec le principe précité.

26. Le « prix » auquel s'appliquent les pourcentages, mentionnés à l'article VI.103*ter*, alinéa 2, proposé, du Code de droit économique, doit être défini avec une précision suffisante. La question se pose de savoir si c'est actuellement toujours le cas. Ainsi, on peut se demander, par exemple, si ce qu'il faut entendre par « prix d'origine du bien » est suffisamment précis, compte tenu du fait que ce prix ne sera pas le même pour le producteur, le vendeur ou le consommateur et qu'outre le prix de vente, la valeur catalogue du produit peut également entrer en ligne de compte. En ce qui concerne les produits dont la durée de vie ne peut pas être inférieure à dix ans, il est fait mention de produits dont le « montant » est supérieur à un certain pourcentage du revenu mensuel d'intégration. Le texte néerlandais de l'article VI.103*ter*, alinéa 2, du Code, ne fait toutefois pas mention du « montant », sans plus, mais de « aankoopprijs ». De telles discordances entre les textes français et néerlandais ne permettent évidemment pas de bien comprendre sur quelle base précise les pourcentages concernés doivent être calculés.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Soulignons enfin que la référence au « revenu mensuel d'intégration tel que défini par l'article 14, § 1er, 1°, de la loi du 26 mai 2002 concernant le droit à l'intégration sociale », figurant à la fin de l'article VI.103*ter*, alinéa 2, proposé, du code, soulève la question de savoir si l'intention est effectivement de viser le revenu d'intégration dont le montant évoluera dans le temps et sera indexé, ou s'il s'agit plutôt de ne faire référence qu'au montant non indexé du revenu d'intégration. Si l'intention est de tenir également compte de l'indexation dans la référence, il pourra en résulter que certains produits, pour l'application de la disposition proposée, ne devront plus être soumis, à terme, à l'exigence d'une durée de vie minimale de dix ans, alors que, dans le passé, tel était effectivement le cas. La question est de savoir si telle est l'intention.

Il résulte de ce qui précède que le texte de la disposition proposée devrait être précisé sur un certain nombre de points ou qu'à tout le moins, les développements de la proposition de loi devraient préciser la manière dont certains termes ou références doivent être compris. Dans la mesure où il y a une discordance entre les textes français et néerlandais de la disposition proposée, celle-ci ne pourra évidemment être éliminée que par une adaptation de ladite disposition proprement dite.

Article 24

27. Plus encore que d'autres dispositions normatives, un régime de sanctions doit être élaboré avec la rigueur qui s'impose. À ce sujet, l'article XV.86/1, proposé, du Code de droit économique soulève un certain nombre de questions.

Ainsi, on n'aperçoit pas ce qu'il convient précisément d'entendre à l'article XV.86/1, alinéa 2, proposé, du code par « avantages tirés de l'infraction ». Dans le cas d'une violation de l'article VI.103*bis*, proposé, du code (article 23 de la proposition), le fait de prendre comme référence la marge bénéficiaire ou le chiffre d'affaires du producteur peut en effet constituer une différence essentielle, tandis que la violation de l'article VI.103*ter* proposé, du même code (article 23 de la proposition également) peut par exemple soulever la question de savoir comment chiffrer l'absence de constitution d'un stock de pièces détachées appropriées durant un certain laps de temps.

On peut également émettre des doutes quant à la portée de la notion de « chiffres d'affaires annuels » dans l'article XV.86/1, alinéa 2, proposé, du code : s'agit-il du chiffre d'affaires annuel national global du producteur ou uniquement du chiffre d'affaires généré par le produit concerné et *quid* des entreprises débutantes qui ne comptabilisent pas encore trois chiffres d'affaires annuels ?

L'article XV.86/1, alinéa 3, proposé, du code n'est pas clair non plus. En effet, en quoi doit précisément consister la preuve contraire que le producteur « a agi en producteur responsable » ? La disposition proposée fait mention de trois cas d'obsolescence organisée où tel n'est pas le cas, et qui semblent impliquer qu'il faut faire une distinction entre des choix de conception intentionnellement frauduleux et des appareils inappropriés dans la pratique. Mais qu'en est-il de l'obligation de garantir des pièces de rechange ? Une règle « *de minimis* » s'applique-t-elle en outre, de sorte que le défaut d'assistance d'un client occasionnel dû au manque de pièces de rechange ne soit pas assimilé à l'absence totale de service après-vente ?

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Les auteurs de la proposition de loi devront examiner s'il n'y a pas lieu de préciser davantage le régime de sanctions proposé au regard des questions et réflexions qui précèdent.

Article 25

28. L'article 1625/1, proposé, du Code civil semble viser tous les contrats de vente et a dès lors un champ d'application plus large que l'article 1649*quinquies*, proposé, du Code civil qui s'applique uniquement aux contrats conclus avec les consommateurs. Il importe par conséquent de préciser l'articulation entre les deux dispositions. En effet, c'est uniquement à titre subsidiaire que l'article 1649*quinquies*, § 3, proposé, du Code civil, prévoit la résolution du contrat, laquelle est, qui plus est, exclue si le défaut de conformité est minime. De toute évidence, cette réserve ne s'applique donc pas s'il est question d'obsolescence organisée et la résolution peut même être demandée sans que l'acquéreur ait eu à subir un quelconque préjudice. Si le consommateur ne peut se prévaloir de l'article 1625/1, proposé, du Code civil, une telle situation pourrait entraîner une discrimination à rebours du consommateur.

29. Contrairement à l'article XV.86/1, alinéa 3, proposé, du Code de droit économique (article 24 de la proposition) où une distinction est opérée entre les trois premiers tirets de l'article I.1, alinéa 1er, 18°, du code (article 2 de la proposition) et son quatrième tiret, ce qui semble impliquer qu'une distinction est faite entre les choix de conception intentionnellement frauduleux et les appareils inappropriés dans la pratique, l'article 1625/1, proposé, du Code civil n'opère pas cette distinction. Pourtant, on observera que l'obsolescence organisée au sens du quatrième tiret de l'article I.1, alinéa 1er, 18°, proposé, du Code de droit économique, ne peut être constatée qu'après une évaluation statistique du produit concerné sur une longue période de temps. La question se pose donc de savoir s'il peut encore être opportun, en pareilles circonstances, de résoudre encore une vente – qui a peut-être été conclue il y a longtemps déjà. Il paraît à tout le moins recommandé de préciser dans quel délai après la vente, l'action en résolution peut être introduite.

Article 26

30. Seuls les biens et services mentionnés à l'annexe III de la directive 2006/112/CE du Conseil du 28 novembre 2006 'relative au système commun de taxe sur la valeur ajoutée' peuvent faire l'objet d'un taux réduit [7].

En ce qui concerne les produits de seconde main, force est de constater qu'ils ne figurent pas dans l'annexe et que, partant, ils sont soumis au même taux que les biens neufs.

En ce qui concerne les services de réparation, on notera que les seuls services de réparation pouvant être soumis au taux réduit de 6%, sont des petits services de réparation concernant les bicyclettes, les chaussures et les articles en cuir, les vêtements et le linge de maison qui sont toutefois déjà soumis au taux réduit au point XXXIX du tableau A de l'annexe

[7] Voir l'article 98 de la directive 2006/112/CE.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

de l'arrêté royal n° 20 du 20 juillet 1970, de sorte que la disposition proposée est superflue pour ces services. À l'égard des autres services de réparation, par exemple de matériel électronique, le fondement juridique permettant de prévoir un taux réduit fait défaut.

En ce qui concerne les « services de pièces détachées », on n'aperçoit pas clairement si l'on entend fixer le taux applicable aux services ou plutôt le taux applicable aux pièces détachées elles-mêmes. Dans les deux cas, il n'existe toutefois pas de fondement juridique pour instaurer un taux réduit hormis les cas où ces biens et services (par exemple les biens et les services d'un type normalement destiné à être utilisé dans la production agricole à l'exclusion des biens d'équipement ou encore certains dispositifs médicaux auxiliaires) relèveraient déjà d'une autre rubrique de l'annexe III de la directive 2006/112/CE. Sachant que la Belgique a déjà fait usage de ces réductions d'impôts par le biais du tableau A de l'annexe de l'arrêté royal n° 20 du 20 juillet 1970, la disposition proposée n'ajoute pas sur ce point non plus une nouvelle règle dans l'ordre juridique interne.

En ce qui concerne les services de collecte collective, ces activités pourraient tout au plus bénéficier d'un taux réduit s'il s'agissait de la livraison de biens et de la prestation de services effectuées par des organismes reconnus comme ayant un caractère social par les États membres et engagés dans des œuvres d'aide et de sécurité sociales au sens du point 15) de l'annexe III de la directive 2006/112/CE pour autant que ces opérations n'aient pas été exonérées en vertu des articles 132, 135 et 136 de la directive concernée.

Il résulte de ce qui précède que le champ d'application de l'article 1er*septies*, proposé, de l'arrêté royal n° 20 du 20 juillet 1970 doit être fondamentalement réexaminé et surtout restreint. À cet égard, on peut mettre l'occasion à profit pour introduire les réductions de taux restantes dans le tableau A de l'annexe de l'arrêté royal précité où elles seront davantage à leur place que dans un article 1er*septies* à insérer sous les « [D]ispositions temporaires » de cet arrêté.

Article 27

31. L'article 353*bis*/8/1, alinéa 1er, proposé, de la loi-programme (I) du 24 décembre 2002 habilite le Roi à déterminer, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, l'économie circulaire dont relèvent les entreprises pouvant bénéficier d'une réduction de cotisation spécifique. Le Roi devra à cet égard évidemment veiller au respect des règles répartitrices de compétence, ce qui implique notamment que certaines entreprises actives dans le domaine de l'économie sociale – pour laquelle les régions sont compétentes – ne peuvent pas prétendre à la réduction de cotisation concernée.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Article 29

32. La phrase introductive de l'article 29 de la proposition mentionne « [l]e délai de 10 ans dont question à l'article 3 ». Sans doute vise-t-on le délai de dix ans dont fait état l'article VI.103*ter* du Code de droit économique, ainsi qu'entend l'insérer, dans le code concerné, l'article 23 de la proposition. On remplacera en conséquence les mots « Le délai de 10 ans dont question à l'article 3 », dans la phrase introductive de l'article 29 de la proposition, par les mots « Le délai de dix ans dont question à l'article 103*ter* du Code de droit économique, inséré par l'article (23) de la présente loi, ».

Article 30

33. On adaptera la rédaction de la phrase introductive de l'article 30 de la proposition comme suit :

« Le délai de vingt-quatre mois, visé à l'article 1649*quater*, § 4, alinéa 1er, du Code civil, modifié par l'article (7) de la présente loi, est réduit : ».

Article 31

34. L'article 31 de la proposition dispose que l'article 8 de la loi proposée entrera en vigueur le premier jour du 24e mois qui suit la publication de la loi au *Moniteur belge*. L'article 31 comporte dès lors une disposition d'entrée en vigueur qui n'a pas sa place dans le chapitre 11 de la proposition, « Dispositions transitoires ». En lieu et place, on intégrera l'article 31 de la proposition dans son article 32 qui règle l'entrée en vigueur de la réglementation proposée.

Article 32

35. L'article 32 de la proposition dispose que la loi proposée produira ses effets le 1er janvier 2020. Toutefois, la nature de la réglementation proposée ne se prête pas à une application rétroactive. Pour ce motif, la date d'entrée en vigueur devrait être adaptée en inscrivant à l'article 32 de la proposition une date qui soit suffisamment éloignée dans le futur, de sorte que toutes les personnes intéressées disposent d'un délai suffisant pour se conformer aux nouvelles règles.

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡

Observation finale

36. Les dispositions transitoires de la proposition devraient être complétées par des dispositions précisant à quels biens et transactions les nouvelles dispositions s'appliqueront en premier lieu. Les dispositions pénales ne peuvent en aucun cas s'appliquer à des produits déjà commercialisés au moment de l'entrée en vigueur de la loi proposée. Compte tenu du fait que, toutefois, les emballages, la publicité et les conditions de garantie doivent eux aussi être adaptés – ce qui nécessitera vraisemblablement tant de la part du vendeur que du producteur un changement de certaines de leurs pratiques commerciales –, il semble nécessaire d'instaurer des mesures transitoires pour ces aspects aussi.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Wim GEURTS Marnix VAN DAMME

‡LW-AFDUMFDFH-GGJBAMW‡